

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ДОПОМОГИ

FORMATION OF STATE POLICY IN THE FIELD OF INTERNATIONAL MILITARY AID

Руснак Ю.І., к.ю.н., заслужений юрист України,
заступник начальника центру – начальник науково-дослідного управління проблем ресурсного забезпечення
у воєнній сфері, сфері оборони та військового будівництва Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

Розглянуто особливості формування державної політики у сфері міжнародної військової допомоги в Україні, її зв'язок із національною безпекою та обороною держави. Досліджено генезис міжнародної військової допомоги на основі аналізу міжнародної діяльності США. Проаналізовано особливості надання військової допомоги Україні з боку США, держав-учасниць НАТО та країн ЄС з початку війни з Росією. Особливо зазначено, що перша військова допомога Україні почала надходити від США ще задовго до початку повномасштабного вторгнення і відбивала бачення збройного протистояння Збройних Сил України з російським агресором, крім того між урядами України та США була укладена Угода щодо реалізації програм та проєктів міжнародної допомоги у військовій сфері, яка стосувалася всіх видів допомоги у військовій сфері. Головним координатором військової допомоги Україні виступає «Рамштайнівська група», до якої входять 50 країн світу. Так, під час чергової зустрічі у форматі «Рамштайн» 14 лютого 2023 року країни заходу в черговий раз продемонстрували позитивну налаштованість щодо подальшої підтримки України в її боротьбі з агресором.

Виокремлено основні проблеми щодо військової підтримки України. Розглянуто основні вектори формування державної політики у сфері надання міжнародної військової допомоги Україні, а також виокремлено конкретні заходи з реалізації цієї державної політики. Обґрунтовано необхідність посилення військової допомоги з боку країн-союзників задля прискорення контрнаступу Збройних Сил України та перемоги в протистоянні з РФ. Підсумовано, що основними орієнтирами державної політики у сфері військової допомоги для України, мають виступати: євроінтеграційне спрямування розвитку держави, реформування її військового комплексу з урахуванням стандартів НАТО, зміцнення і технічне оновлення військового потенціалу нашої країни та ефективна участь у міжнародних системах безпеки та міжнародному співробітництві у сфері оборони. Актуальним залишається і розширювати мережі міжнародного співробітництва щодо проєктів з виробництва, ремонту та обслуговування озброєння і військової техніки за участю провідних підприємств оборонно-промислового комплексу України.

Ключові слова: державна політика, військова допомога, Збройні Сили України, міжнародна система безпеки, військова зброя.

The article deals with the peculiarities of the formation of the state policy in the field of international military assistance in Ukraine, its connection with the national security and defense of the state. The genesis of international military assistance is studied on the basis of an analysis of the international activities of the United States of America. The peculiarities of military assistance to Ukraine by the United States, NATO member states and EU countries for the period from February 24, 2022, the beginning of the war with Russia, to January 2023 are analyzed. It is separately stated that the first military aid to Ukraine began to arrive from the United States long before the start of the full-scale invasion and reflected the vision of armed confrontation of the Armed Forces of Ukraine with the Russian aggressor, in addition, an Agreement was concluded between the governments of Ukraine and the United States on the implementation of programs and projects of international assistance in the military sphere, which concerned all types of assistance in the military sphere. The main coordinator of military aid to Ukraine is the «Ramstein Group», which includes 50 countries of the world. Thus, during another meeting in the «Ramstein» format on February 14, 2023, the countries of the West once again demonstrated a positive attitude towards further support for Ukraine in its fight against the aggressor.

The main problems of military support to Ukraine are highlighted. The main vectors of state policy formation in the field of international military assistance to Ukraine are considered, and specific measures for the implementation of this state policy are identified. The necessity of strengthening military assistance from allied countries to accelerate the counteroffensive of the Armed Forces of Ukraine and win the confrontation with Russia is substantiated. It was concluded that the main orientations of the state policy in the field of military aid for Ukraine should be: the European integration direction of the state's development, the reform of its military complex taking into account NATO standards, the strengthening and technical renewal of the military potential of our country and effective participation in international security systems and international cooperation in defense sector. It remains relevant to expand networks of international cooperation regarding projects for the production, repair and maintenance of weapons and military equipment with the participation of leading enterprises of the defense-industrial complex of Ukraine.

Key words: state policy, military assistance, Armed Forces of Ukraine, international security system, military weapons

Постановка проблеми. Створення умов для забезпечення безпеки і оборони країни, захист її територіальної цілісності та незалежності – це головні задачі будь-якої демократичної держави світу. Україна, яка проголосила про свої євроінтеграційні орієнтири та прагнення стати членом Північно-Атлантичного Альянсу, стоїть на порозі важливих змін. Важливим аспектом досягнення успіху в досягненні поставлених цілей виступає ефективна державна політика, спрямована на створення дієвої системи безпеки та оборони держави.

Разом з цим, складна ситуація в Україні, спричинена протистоянням військовій агресії Російської Федерації (далі – РФ), що триває понад рік, потребує вироблення ефективних рішень та відповідної державної політики. Дієві заходи мають бути спрямовані на посилення обороноздатності Української держави, а це, в свою чергу, потребує більш сучасного оснащення Збройних Сил України. І хоча США, держави-учасники НАТО та країни ЄС надають суттєву військову допомогу, проте залишається низка проблем, пов'язана із формуванням відповідної дер-

жавної політики у сфері надання міжнародної військової допомоги, що мають бути вирішені у найближчий час.

Аналіз останніх досліджень. Питання національної безпеки, оборони, планування і реалізації різноманітних заходів державної політики у сфері надання військової допомоги у своїх наукових працях досліджували: В. Середя, М. Ковалів, С. Єсімов, М. Гурковський [19], В. Сокурченко [20], Д. Тихомиров [21], О. Резнікова [18], Ю. Лисецький, Д. Павленко, Ю. Семенюк [10], Т. Жовтенко [7] та інших. Водночас ряд важливих аспектів щодо формування державної політики у сфері надання міжнародної військової допомоги в Україні в умовах війни з РФ залишаються недостатньо дослідженими.

Крім того, потребують додаткового теоретичного осмислення проблеми організації міжнародного співробітництва в рамках програм з надання військової допомоги Україні під час протистояння агресору.

Мета дослідження – проаналізувати теоретичні та практичні аспекти проблеми формування державної політики у сфері міжнародної військової допомоги в Укра-

їні, а також ролі міжнародних систем безпеки у зміцненні потенціалу Збройних Сил України (далі – ЗСУ) з урахуванням умов протистояння військовій агресії РФ.

Викладення основного матеріалу. Державна політика як один з напрямів створення системи безпеки і оборони ґрунтується на сукупності засадничих елементів, що впливає на її існування, розвиток і можливість реального забезпечення безпечного існування суспільства [21]. Організаційно-правові засади державної політики у сфері безпеки і оборони України ґрунтуються на основних нормах Конституції України, Законах України «Про національну безпеку України», «Про оборону України» та інших нормативно-правових актах, а також визначених Україною міжнародних договорах та угодах.

Як зазначено у ст. 3. Закону України «Про національну безпеку України», держава (її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність) є одним із об'єктів національної безпеки [13]. У свою чергу, підготовка держави до оборони, згідно із ст. 3 Закону України «Про оборону України», передбачає «розвиток військово-технічного співробітництва з іншими державами з метою забезпечення ЗСУ, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів озброєнням, військовою технікою і майном, які не виробляються в Україні» [14]. Реалізація цих та інших задач, визначених законодавством з питань національної безпеки і оборони, можлива, перш за все, шляхом вжиття заходів, розроблених у рамках державної політики національної безпеки. Формування цієї політики, її обґрунтування, планування та впровадження здійснюються у межах своїх повноважень Президент України, Верховна Рада України і Кабінет Міністрів України. Отже, метою здійснення цієї державної політики – досягнення захищеності прав і свобод особи від зовнішніх і внутрішніх загроз [19, с. 13].

Формування державної політики у сфері безпеки і оборони відбувається з урахуванням положень цілого ряду нормативних документів. Зокрема, це й Стратегія національної безпеки України і Воєнна доктрина України. Так, Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року №392/2020, сконцентрована на створенні нової системи національної безпеки і оборони, яка дає змогу захистити суверенітет та територіальну цілісність України за умов існуючих та можливих загроз, особливо, у воєнній сфері. Стратегія також містить положення про визначення поточних та прогнозованих загроз національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних і внутрішніх умов. Серед загроз, що так чи інакше пов'язані з воєнними діями, виокремлені: поширення міжнародного тероризму та міжнародної злочинності; зростання викликів трансатлантичній та європейській єдності, що може спричинити ескалацію наявних і виникнення нових конфліктів. Через це пріоритетним напрямком міжнародної співпраці було визначено співробітництво з НАТО та ЄС, а РФ була визначена як джерело агресії і загроз [16].

Тож, у відповідності до цієї стратегії, до основних напрямків державної політики у сфері національної безпеки і оборони ввійшли питання: – відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно-визнаного державного кордону України; – створення ефективного безпекового та оборонного сектору та розбудову системи оборони держави, у тому числі, через поглиблення оборонно-промислового та військово-технічного співробітництва з членами НАТО та ЄС; – досягнення повної незалежності від РФ щодо виробництва озброєнь і військової техніки. У Стратегії зазначено, що Угода про асоціацію ЄС – це стратегічний орієнтир для системних політичних і соціально-економічних реформ в Україні. При цьому напрямком щодо співробітництва з НАТО дає змогу для

утвердження в Україні демократичних цінностей, формування стабільного безпекового середовища, і виступає дієвим інструментом підтримки реформ у секторі безпеки і оборони, забезпечуючи спільну протидію сучасним безпековим викликам і загрозам [16].

Ще один важливий документ, який визначає основи формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони, це Воєнна доктрина України. У цьому документі, розробленому на основі Стратегії національної безпеки, проголошено, що Україна готова підтримувати дружні відносини з усіма державами світу відповідно до міжнародних договорів, укладених на принципах рівноправності, невтручання у внутрішні справи, взаємоповаги до незалежності, суверенітету та територіальної цілісності. Проте, на відміну від Стратегією національної безпеки, у Воєнній доктрині відкрито проголошено, що РФ є військовим противником. Крім того, у Воєнній доктрині Україна поновила свої наміри щодо отримання членства в НАТО [17].

Основна мета впровадження Воєнної доктрини полягає у встановленні шляхів запобігання і розв'язання конфліктів, а також визначення способів застосування військової сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності та інших життєво важливих національних інтересів. Саме новий варіант Воєнної доктрини передбачає високу ймовірність широкомасштабного використання військової сили проти України, в тому числі з боку РФ, і визнає це за одну з головних загроз для національної безпеки.

Крім того, у Воєнній доктрині передбачені сценарії, що можуть загрожувати воєнній безпеці України, основним з яких є сценарій повномасштабна агресія РФ проти України. Для належної підготовки до такого сценарію, у Воєнній доктрині пропонується пріоритетний напрямок формування державної політики у напрямку забезпечення фінансування оборони на рівні не менше 3% ВВП, інтенсивної бойової підготовки військ та закупівлі нових зразків озброєнь і військової техніки. Зокрема, закупівля зброї та військової техніки має стати головною частиною витрат у безпековому секторі (згідно зі Стратегією національної безпеки – на рівні не менше 5% ВВП). Окрім того, Воєнна доктрина акцентує увагу на потребі покращення системи мобілізації і мобілізаційної підготовки, а також збільшення чисельності професіоналів у складі ЗСУ та інших силових відомств. Також в процесі реалізації воєнної політики важливими вважаються заходи, спрямовані на підготовку оборони держави, відновлення суверенітету та територіальної цілісності держави та розбудови безпекового потенціалу як передумови для відбиття збройної агресії [17].

У цілому, державна політика національної безпеки і оборони спрямовується передусім на «забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, безпеки критичної інфраструктури, кібербезпеки України та на інші її напрями» (ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України») [13]. При цьому державна політика у сфері національної безпеки і оборони, на думку В. Сокуренка, передбачає розроблення довгочілових програм, метою яких є підвищення обороноздатності держави, забезпечення цілісності та недоторканності її території і кордонів [20, с. 16]. Поскілки питання обороноздатності держави тісно пов'язане із проблемами забезпечення ЗСУ необхідною зброєю та військовою технікою, актуальним є обговорення процесу надання і отримання військової допомоги у рамках міжнародних співтовариств та систем безпеки. Тож, якщо розглядати у цьому контексті поняття державної політики у сфері міжнародної військової допомоги, то можна зазначити, що вона спрямована на вирішення нагальних проблем у забезпеченні військових потреб країн світового співтовариства, надання необхідної

підтримки у вигляді зброї та боєприпасів для розв'язання воєнних конфліктів або їх стримання, посилення обороноздатності та національної безпеки держав.

Формування державної політики у сфері міжнародної військової допомоги – це одне з нагальних питань сьогодення. Україна з 2014 року протистоїть військовій агресії РФ. Якщо під час конфлікту на Сході України (ООС) масштаби військових дій не викликали великої потреби у сучасному озброєнні, то напередодні широкомасштабного вторгнення РФ на нашу територію державні лідери були змушені просити військову допомогу в інших країнах. Так, на початку лютого 2022 року за дорученням міністра оборони О. Резніковв до друзіних країн були надіслали запити з переліком потреб щодо військової допомоги. На той час частина країн повідомили про згоду надати Україні зброю разі повномасштабного вторгнення РФ на нашу територію. При цьому кілька місяців в Україну поставлялася все ж звична радянська техніка, що стояла на озброєнні ряду країн Східної Європи. Але згодом запаси цієї зброї швидко почали вичерпуватися, тому єдиним виходом з цієї ситуації став перехід ЗСУ на західне озброєння. Оскільки Україна не була і не є членом міжнародних військово-політичних союзів, розраховувати доводилося виключно на власні сили, а це потребувало відповідного перерозподілу ресурсів держави та пошуку допомоги у демократичних країн світу [18, с. 275]. Тож, мали бути вжиті заходи щодо отримання Україною декількох категорій озброєнь у відповідних обсягах: далекобійних і високоточних ракетних систем, систем ППО/ПРО, безпілотників і бронетехніки, які були відсутні в Україні.

Як свідчить практика, формування державної політики у сфері надання військової допомоги адля протидії збройній агресії і подолання збройного конфлікту вимагає комплексного підходу з використанням досвіду провідних держав і передусім досвіду НАТО. Саме на прикладі досвіду США можна відстежити історію розвитку міжнародної військової допомоги.

На думку Т. Жовтенка, військова допомога включає три головних аспекти: *потреби* (що потрібно і в якій кількості); *можливості* (де взяти зброю, як швидко її підготувати та доставити) та *механізми* (як це зробити та профінансувати) [7]. Точкою відліку системного надання США міжнародної військової допомоги вважається початок двополосного протистояння США – СРСР після закінченні Другої світової війни. Першим приклад правового і організаційного оформлення надання такої допомоги – це ухвалення в 1947 році Закону про допомогу Греції й Туреччині (The Greek-Turkish Aid Bill), яким передбачалася поміч країнам у протистоянні поширенню впливу СРСР [7].

Пізніше політичні еліти США усвідомили, що за умов росту протистояння з Радянським Союзом, зокрема, з набуттям обома сторонами статусу ядерних держав, політика військової підтримки може стати одним із дієвих інструментів державної політики у сфері національної безпеки і оборони. Тому США у напрямку запровадження міжнародної військової допомоги вирішили значного її розширити. Оскільки європейські нації теж усвідомили, що поодиночі вони захиститися від все більшої радянської загрози не зможуть, міжнародні безпекові зусилля США почали спрямовуватися на розбудову міждержавних систем безпеки, результатом чого стало підписання Північно-Атлантичного договору.

Після створення системи колективної безпеки зусилля Америки з надання міжнародної військової допомоги були сконцентровані більше на окремих географічних регіонах, де загроза поширення комунізму вважалася найбільшою. У 1961 році США змінили тактику надання міжнародної допомоги: політична концепція використання короткотермінових «програм» для вирішення стратегічних безпекових завдань країни була замінена на більш універсальний довгостроковий інструментарій надання такої допомоги [7].

Отже, Акт з міжнародної допомоги 1961 року (Foreign Assistance Act of 1961) остаточно встановив і закріпив довготерміновий характер надання фінансування міжнародної військової допомоги. Першим прикладом такого підходу стало рішення про надання \$8 мільярдної довготермінової допомоги Японії. Відтоді ці головні документи склали правову основу для ухвалення спеціалізованих законодавчих актів, спрямованих на практичну підтримку конкретних країн – союзників США, зокрема і України [7].

Слід зауважити, що перша військова допомога Україні почала надходити від США ще задовго до початку повномасштабного вторгнення і відбивала бачення збройного протистояння ЗСУ з російським агресором ще без урахування сценарію повномасштабного воєнного конфлікту. З цією метою між урядами України та США була укладена Угода щодо реалізації програм та проектів міжнародної допомоги у військовій сфері. Ця Угода мала на меті «сприяння розбудові Збройних Сил України, розширенню їхньої участі у міжнародному військовому співробітництві, а також підтримання подальшого розвитку зв'язків між Міністерством оборони України та Міністерством оборони США, обміну досвідом, розвитку військової освіти та підготовки кадрів» [15]. Дана Угода стосується всіх видів допомоги Україні у військовій сфері з боку США у формі обладнання, майна, надання послуг і підготовки особового складу (у тому числі обладнання та майна, що використовуються Урядом США в процесі надання послуг і підготовки особового складу), включаючи всі види допомоги для полегшення участі ЗСУ у заходах та діяльності у рамках ПЗМ [15].

У подальшому, в міру того, як РФ накопичувала війська на кордонах з Україною, Вашингтон почав по-іншому оцінювати ситуацію, постійно попереджаючи й офіційний Київ, і своїх союзників по НАТО про загрозу. Якщо на початку розрахунок у військовій допомозі від США робився з акцентом на партизанську війну (допомога включала легку оборонну зброю), то пізніше з наростанням загрози повномасштабного вторгнення російських військ в Україну США та їхнім союзникам довелося адаптуватися до ситуації вже «на ходу».

Тому США і країнам-членам НАТО було значно збільшено військову допомогу Україні. З цією метою міністри закордонних справ держав-членів Альянсу узгодили низку заходів, спрямованих на підвищення здатності України гарантувати власну безпеку. Вони також ухвалили рішення про подальше розширення практичної допомоги Україні з боку НАТО завдяки істотному зміцненню поточних програм співробітництва, а також запровадженню нових вагомих ініціатив [4].

На Мадридському саміті НАТО у 2022 р. члени Альянсу ухвалили рішення щодо розширення Комплексної програми допомоги Україні. До цієї програми увійшли ініціативи, покликані забезпечити надання Україні невідкладної, короткотермінової, нелетальної військової допомоги, а також створення структур для істотного збільшення підтримки України з боку НАТО у довгостроковій перспективі. Починаючи з лютого 2022 р., відколи РФ почала повномасштабне вторгнення в Україну, США та інші члени НАТО забезпечують належний рівень підтримки України. За рік війни найбільшу фінансову допомогу на підтримку ЗСУ надав саме уряд США. Водночас держави – члени Альянсу суттєво збільшили свою підтримку у вигляді зброї та техніки, а також за рахунок навчання особового складу військових України. Так, за даними Інституту світової економіки в Кілі (Kiel Institute for the World Economy), фінансова допомога 10 країн-членів НАТО, надана на військові цілі для України (без урахування переданої зброї та обладнання) за період з 24.02.2022 по 15.01.2023, склала понад 61,5 млрд доларів США (табл. 1).

Таблиця 1
**Фінансова допомога країн-членів НАТО,
 надана на військові цілі для України
 (за період з 24.02.2022 по 15.01.2023) [23]**

№ з/ч	Країна	Сума профінансованих коштів, млрд доларів США
1	США	46,56
2	Велика Британія	5,13
3	Польща	2,55
4	Німеччина	2,47
5	Канада	1,35
6	Нідерланди	0,90
7	Італія	0,69
8	Франція	0,69
9	Норвегія	0,62
10	Данія	0,59

При цьому у відносному вираженні внесок США та Британії у якості військової допомоги Україні становлять приблизно 0,2% ВВП по кожній країні. У той час, коли менші за розміром країни зробили відносно більший внесок у військові зусилля: так, наприклад, Естонія – 1,1% ВВП, а Латвія – 0,9% ВВП.

Безумовно, здатність України боротися з російським агресором значно залежить від послідовної підтримки з боку США та його союзників по НАТО. Від початку російської агресії США надали українській армії озброєння на суму понад 20 мільярдів доларів [11].

Наразі у США започатковано три програми з надання військової допомоги Україні. Одна з них – Presidential Drawdowns – вже активно функціонує й передбачає безкоштовну передачу зброї безпосередньо із «запасів» Збройних сил США. Дві інші, USIA та FMF, передбачають закупівлю озброєнь на ринку [7].

США з перших днів війни підтримують Україну та надають допомогу у вигляді зброї та техніки на мільярди доларів, допомагаючи боротися з агресором. Зокрема, це: сучасні артилерійські ракетні системи HIMARS, модернізовані бронетранспортери M1117, гелікоптери Mi-17, протирадіаційні ракети (HARMs), боеприпаси для HIMARS і NASAMS, система протиповітряної оборони ЗПК Patriot, броньовані транспортні засоби MaxxPro, гаубиці калібром 155 міліметрів, дрони Phoenix Ghost тощо. Згідно із заявою Держсекретаря США Е. Дж. Блінкена 20 березня 2023 р. було прийнято розпорядження про 34-ту передачу американської зброї й обладнання Україні на суму 350 мільйонів доларів. Цей пакет військової допомоги включає більше боеприпасів для наданих США HIMARS і гаубиць, які Україна використовує у своїй обороні, а також боеприпаси для бойових машин піхоти Бредлі, ракети HARM, протитанкові засоби, річкові катери та інше обладнання.

Як позитивний факт слід відзначити, що Сенат США схвалив закон про витрати на оборону на 858 млрд доларів на 2023 рік, до якого увійшли 800 мільйонів доларів допомоги Україні. У свою чергу, Конгрес США ухвалив законопроект про бюджет з підтримкою України на 45 млрд дол. Крім того, 3 лютого 2023 р. прийнятий пакет військової допомоги від американських партнерів на суму 2 млрд 175 млн доларів. Цей пакет включає боеприпаси для HIMARS, далекобійні ракети GLSDB, артилерійські та мінометні снаряди, великокаліберні кулемети, Javelin, протитанкові ракети, ЗПК Hawk та інше озброєння [5].

Заслуговує на увагу і допомога Федерального уряду Німеччини, який підтримує українських військових у тісній координації зі своїми партнерами та союзниками, надаючи українським військовим летальну та нелетальну зброю. Зокрема, це поставки від Федеральних збройних сил, а також від німецької промисловості, що фінансу-

ються з фондів Федерального уряду «для так званої розбудови безпекового потенціалу» [9].

У цілому внесок Німеччини у якості військової допомоги за весь час війни в Україні є суттєвим і зокрема включає: 18 LEOPARD 2 A 6 основних бойових танків з боекомплексом; 90 систем виявлення безпілотників; 23 500 снарядів калібру 155 мм; 34 самохідні зенітні установки GEPARD з боекомплексом близько 6 000 пострілів до них; 26 розвідувальних безпілотників; 3 000 протитанкових гармат Panzerfaust 3 з 900 вогневыми пристроями; 500 переносних зенітно-ракетних комплексів STINGER; 2 700 переносних зенітно-ракетних комплексів STRELA; 7 944 переносних протитанкових ручних гранатометів RGW 90 «Матадор»; 6 350 снарядів калібру 155 мм [25].

Крім того, відповідно до рішення бюджетного комітету німецького уряду Німеччина планує передати Україні додаткову фінансову допомогу на військові потреби, а саме 12 млрд євро, які будуть виділяти протягом кількох років. На оборону України у 2023 році Німеччина хоче виділити 3,2 млрд грн. Додаткове фінансування включає 3,2 млрд євро, які будуть виплачені у 2023 році, і кредитні лінії на період між 2024 та 2032 роками на суму приблизно 8,8 млрд євро. Зокрема, на додаткові кошти Україна зможе купувати озброєння та військове обладнання за підтримки уряду Німеччини, який виділив для України понад 14 млрд євро [12].

Разом з цим, Велика Британія, яка одна з тих країн, що найбільше підтримують Україну, вже надала значну військову допомогу та оголосила у січні 2023 року про посилення бойової підтримки українського війська, анонсувавши передачу українським військовим: 30 самохідних гармат AS-90; сотні додаткових броньованих машин, в тому числі бронетранспортер «Бульдог»; танки AS-90 і Challenger II; додаткові безпілотні авіаційні комплекси для підтримки української артилерії; сотні додаткових ракет, включно з боеприпасами для системи залпового вогню M270; реактивної системи залпового вогню M270, ракети ППО Starstreak, ракети ППО середньої дальності; 600 протитанкових ракет Brimstone [24, с. 4].

17 жовтня 2022 року Рада ЄС ухвалила рішення щодо створення Місії ЄС з військової допомоги Україні (EUMAM Ukraine) з початковою тривалістю два роки. Місія творена відповідно до запиту України, адресованого Високому представнику ЄС. Мета цієї місії – забезпечити індивідуальну, колективну і спеціалізовану підготовку ЗСУ, а також координацію та синхронізацію діяльності держав-членів, які здійснюють цю підготовку. Також Рада ЄС схвалила рішення про надання допомоги в межах Європейського фонду миру (EPF) обсягом 500 мільйонів євро для підтримки розбудови потенціалу ЗСУ в межах Місії ЄС з військової допомоги. Все це спрямовано на задоволення операційних потреб України та фінансування державами-членами ЄС: закупівлю боеприпасів, військового обладнання та платформ, призначених для запуску летальної зброї; транспортування, зберігання, технічного обслуговування та ремонту обладнання, що фінансується в межах наданої допомоги. Цей допоміжний захід триватиме 2 роки та доповнює послідовні внески ЄС для України в межах Європейського фонду миру, які наразі становлять понад 3,1 мільярда євро [6].

Варто зазначити, що нині головним координатором військової допомоги Україні виступає «Рамштайнівська група», до якої входять 50 країн світу. Так, під час чергової зустрічі у форматі «Рамштайн» 14 лютого 2023 року країни заходу в черговий раз продемонстрували позитивну налаштованість щодо подальшої підтримки України в її боротьбі з агресором. Зокрема, було прийнято важливе рішення щодо передачі Україні танків 8-ма країнами: Німеччиною, Польщею, Канадою, Португалією, Іспанією, Норвегією, Данією і Нідерландами. Разом з цим, США, Чехія і Нідерланди разом нададуть понад 90 танків Т-72, а Німеччина, США і Нідерланди додатково поста-

чатимуть Україні системи ППО американського виробництва Patriot. У свою чергу, Франція та Італія постачатиме французько-італійські системи протиповітряної оборони SAMP/T, а також Німеччина передасть ще дві системи ППО IRIS-T [22].

Як продовження процесу військової підтримки України, 20 березня 2023 року у Брюсселі країни-члени ЄС погодили план, мета якого – надати Україні один мільйон артилерійських снарядів, переважно снарядів великого калібру. Цей план носить «триєдиний характер», адже він одночасно: пришвидшує постачання снарядів в Україну, поєднує країни ЄС у спільній їх закупівлі та сприяє значному нарощуванню виробничих потужностей. Україна отримає оборонні постачання безкоштовно, а витрати у розмірі 2 млрд євро будуть розподілені між бюджетом ЄС та держав, які здійснюватимуть закупівлю: по 1 млрд євро на снаряди з власних запасів та на спільні закупівлі. Крім того, у схваленому ЄС документі вказано про надання Україні боєприпасів класу «земля-земля», артилерійських боєприпасів, а також, у разі запиту, ракет. Передавати боєприпаси заплановано протягом 12 місяців через оборонну промисловість Євросоюзу і Норвегії [1].

Додаткове джерело для отримання допомоги у вигляді боєприпасів, запчастин і систем ППО для України виникло завдяки першому внеску військової допомоги від Міжнародного фонду для України, що був заснований у 2022 році Великою Британією. Цей внесок передбачає значну кількість запчастин і боєприпасів для артилерії, безпілотні системи ППО й обладнання у сфері безпеки і розвідки. Внесок до Фонду вже зробили Нідерланди, Ісландія та Литва [3].

Отже, міжнародне співтовариство забезпечує таку військову підтримку, яка надає Україні необхідні ресурси для проведення контрнаступу для витіснення РФ зі своєї території. Водночас ще залишається низка проблем, які не дозволяють нашій державі досягти швидкої перемоги у боротьбі з агресором. Цікавим є результат аналізу П'яти безпекових сценаріїв GLOBSEC щодо російської війни в Україні на 2022-2023 роки, на основі якого українські експерти у сфері військових і міжнародних відносин зробили наступний висновок. Головним фактором, що впливає на військові успіхи України у війні з РФ, є рівень військової летальної допомоги, яку міжнародні союзники надають нашій державі. Не менш важливими, на думку експертів, є й інші два фактори: оперативно-тактичні досягнення ЗСУ в зоні активних бойових дій та ресурси, які є у розпорядженні сектору безпеки і оборони України. Вказані фактори теж значно залежать від західної військової допомоги країн-партнерів та їхньої фінансова підтримки [24, с. 2].

Разом з цим, розуміючи надзвичайно важливу потребу в західній зброї, слід враховувати, що логістика з постачання сучасної високотехнологічної зброї, яку потребує наша армія, є дуже складною проблемою. Крім того, обсяги запитів України на військову допомогу значно перевищують реальні можливості більшості наших західних партнерів і навіть США.

Отже, на підставі викладеного вище, можемо резюмувати, що формування державної політики у сфері міжнародної військової допомоги в Україні має відбуватися відповідно до сучасного стану безпекового середовища держави, ситуації на міжнародній арені, боездатності ЗСУ з урахуванням поточних та потенційних загроз щодо національної безпеки України. Важливу роль при цьому мають відігравати такі фактори, як рівень дипломатичних і добросусідських відносин з країнами ЄС та США, а також дієвість міжнародних організацій, метою діяльності яких є підтримка миру і безпеки, а також вирішення військових конфліктів та запобігання ним.

Основними орієнтирами державної політики у сфері військової допомоги для України, на нашу думку, виступають: євроінтеграційне спрямування розвитку держави, реформування її військового комплексу з урахуванням стандартів НАТО, зміцнення і технічне оновлення військового потенціалу нашої країни та ефективна участь у міжнародних системах безпеки та міжнародному співробітництві у сфері оборони. Лише за таких умов Українська держава буде спроможна не лише перемогти ворога, але й досягти нових вершин свого розвитку в умовах зміцнення своєї обороноздатності та національної безпеки.

Висновки. Для того, щоб Україна не лише перемогла у війні з РФ, але й змогла стати країною з міцною обороноздатністю, спроможною протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, слід упроваджувати дієву державну політику як у сфері національної безпеки і оборони, так і в сфері військової допомоги. Шлях до євроінтеграції та адаптації до стандартів НАТО – це той напрямок, що може створити умови для розбудови справжньої демократичної держави з потужною армією, яка володіє сучасною зброєю та має знання і навички її використання.

Зрозуміло, що перемога України у 2023 році є загальним бажанням і нашої країни, і західних союзників. Для цього країнам Європи та США варто розширити спектр військової допомоги Україні, зокрема поставки летальної зброї та засобів ППО. Також доцільно збільшити обсяг військової допомоги Україні відповідно до її потреб у важкому озброєнні, боєприпасах, ракетах більшої дальності, винищувачах. Також є потреба у наданні допомоги у підготовці військових кадрів.

Актуальним залишається і розширювати мережі міжнародного співробітництва щодо проєктів з виробництва, ремонту та обслуговування озброєння і військової техніки за участю провідних підприємств оборонно-промислового комплексу України. І головне, надання військової допомоги відповідно до запитів України повинні залишатися в центрі уваги на зустрічах у форматі «Рамштайн», а також на інших міжнародних платформах. А Україні слід формувати таку державну політику у сфері міжнародної допомоги, яка б враховувала не тільки власні потреби у зброї та військовому обладнанні, але й поточні та перспективні плани учасників міжнародної системи безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

- Бжозовські А., Пюньє О. Снаряди в обхід Угорщини: як та на яких умовах ЄС спільно постачатиме боєприпаси Україні. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/03/21/7158359/> (дата звернення – 29.03.2023).
- Білоус І. Нормативно-правове регулювання участі України в операціях щодо забезпечення миру та безпеки за підтримки НАТО. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України : тези II Міжнародної науково-практичної конференції* (Хмельницький, 25 листопада 2021 року). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2021. С. 41–42.
- Відбулася перша доставка військової допомоги від Міжнародного фонду для України. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/16/vidbulasya-persha-dostavka-vijskovoyi-dopomogy-vid-mizhnarodnogo-fondu-dlya-ukrayiny/> (дата звернення – 27.03.2023).
- Відносини з Україною 27.02.2023. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm (дата звернення – 27.03.2023)
- Додаткова військова допомога США Україні URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/additional-u-s-military-assistance-for-ukraine-2/> (дата звернення – 30.03.2023)
- ЄС створив нову військову місію для України і надав 500 млн на закупівлю зброї. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2022/10/17/7148817/> (дата звернення – 30.03.2023)
- Жовтенко Т. Підтримати та допомогти: сучасна політика міжнародної військової підтримки США. URL: <https://dif.org.ua/article/pidtrimati-i-dopomogi-suchasna-politika-mizhnarodnoi-vijskovoi-pidtrimki-ssha> (дата звернення – 30.03.2023).

8. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Кулемети та інженерні машини: Німеччина передала Україні чергову партію військової допомоги 24.03.2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3686837-kulemeti-ta-inzenerni-masini-nimecchina-peredala-ukraini-цergovu-partiu-vijskovoi-dopomogi.html> (дата звернення – 30.03.2023).
10. Лисецький Ю.М., Павленко Д.Г., Семенюк Ю.В. Національна безпека України: організаційно-правові аспекти. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Том 32 (71). № 4. 2021. С.109–117.
11. Мірер П. Скільки грошей Україна отримала в 2022 році від США та міжнародних союзників. 30 грудня 2022. URL: <https://suspilne.media/280175-skilki-grosey-ukraina-otrimala-vid-ssa-ta-miznarodnih-souznikiv/> (дата звернення – 30.03.2023).
12. Німеччина виділить Україні додаткові 12 млрд євро на військову допомогу Україні. 30 березня 2023. URL: <https://espreso.tv/nimechchina-vidilit-dodatkovі-12-milrd-na-dovgostrokovu-vijskovu-dopomogu-ukraini> (дата звернення – 28.03.2023).
13. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року (редакція від 23.03.2023). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 31. Ст. 241.
14. Про оборону України: Закон України від від 6 грудня 1991 року №1932-XII. редакція від 23.03.2023). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. ст. 106.
15. Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки щодо реалізації програм та проектів міжнародної допомоги у військовій сфері: Закон України N 2079-III від 2 листопада 2000 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2000, № 50, ст. 439.
16. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення – 30.03.2023).
17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 2 вересня 2015 року № 555/2015. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443> (дата звернення – 30.03.2023).
18. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 456 с.
19. Серета В.В., Ковалів М. В., Єсімов С.С., Гурковський М.П. Правові основи захисту України від зовнішньої та внутрішньої агресії: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 518 с.
20. Сокурєнко В.В. Державна політика у сфері оборони України: сучасний стан та напрями розвитку. *Вісник ХНУВС*. 2016. № 2 (73). С. 11–22.
21. Тихомиров Д.О. Засади державної політики у сфері безпеки. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 4 (113). С. 91–95.
22. Ще більше зброї. Рамштайн-9: головні результати зустрічі представників 54 країн 14.02.2023, URL: <https://www.liga.net/politics/articles/esche-bolshe-orujija-ramshtajn-9-glavnye-rezultaty-vstrechi-predstaviteley-54-stran> (дата звернення – 28.03.2023).
23. Armstrong M. The Countries Sending the Most Military Aid to Ukraine. Feb 24, 2023. URL: <https://www.statista.com/chart/27278/military-aid-to-ukraine-by-country/> (дата звернення – 30.03.2023).
24. Hard Work for 2023: Supporting Ukraine to Win the War against Russia By Iuliia Osmolovska, Director, GLOBSEC Kyiv Office, Senior Fellow, Ukraine and Eastern Europe Program, с. 2–5. URL: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-02/Policy%20Brief%20-%20Hard%20work%20for%202023.pdf>. (дата звернення – 30.03.2023).
25. Military support for Ukraine. URL: <https://www.bundeskanzler.de/bk-en/news/military-support-ukraine-2054992> (дата звернення – 29.03.2023).